

STENOGRAFSKE BELEŠKE

SENATA

KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

GODINA 3

BEOGRAD, 1933 GODINE

KNJIGA I

IV REDOVNI SASTANAK

SENATA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

DRŽAN 24 NOVEMBRA 1933 GODINE U BEOGRADU

PRETSEDAVAO

Potpretsednik

Dr. UROŠ KRULJ

Sekretar

ASIM ALIBEGOVIĆ

Prisutan je g. Ministar bez portfelja dr. Hamdija Karamehmedović.

POČETAK U 17,50 ČASOVA.

SADRŽAJ:

1 — Čitanje i usvojenje zapisnika III redovnog sastanka;

2 — Saopštenje izveštaja o konstituisanju naročitih Odbora;

3 — Saopštenje o podnošenju odborskog izveštaja o zakonskom predlogu o Dopunskom sporazumu uz Sporazum o kliringu između Kraljevine Jugoslavije i Švajcarske Konfederacije;

4 — Odgovor g. Pretsednika Senata na pitanje senatora g. dr. Benjamina Šuperine;

5 — **Dnevni red:** 1) Pretres izveštaja Odbora za molbe i žalbe o dosmrtnom priznanju penzije Andreju Gabrščeku, književniku i novinaru iz Ljubljane; 2) Pretres izveštaja Odbora za molbe i žalbe o izvanrednom priznanju godina državne službe Gavrilu Ceroviću, okružnom načelniku u penziji. — Oba odborska izveštaja primljena su u načelu, pojedinostima i konačno.

Govornici: Potpretsednik dr. Uroš Krulj, dr. Benjamin Šuperina, izvestilac dr. Valentin Rožić, Don Fran Ivanišević, izvestilac Atanasije Šola.

lim g. sekretara da pročita zapisnik prošle sednice. Sekretar Asim Alibegović čita zapisnik III redovnog sastanka.

Potpretsednik dr. Uroš Krulj: Da li kogod od g.g. senatora ima koju primedbu na zapisnik? (Nema). Pošto primedaba nema, zapisnik se prima. — Izvolite, gospodo, saslušati izveštaje o konstituisanju naročitih odbora. Molim g. sekretara da saopšti.

Sekretar Asim Alibegović saopštava: Odbor za proučavanje zakonskih predloga o međunarodnim konvencijama izveštava Senat da se konstituisao 23 novembra ove godine i izabrao za pretsednika g. dr. Bogdana Gavrilovića, za potpretsednika g. Jovu Banjanina i za sekretara g. Milana L. Popovića, senatore.

Odbor za proučavanje zakonskog predloga o obaveznom telesnom vaspitanju izveštava da se konstituisao 23 ovog meseca i izabrao za pretsednika g. Krstu Smiljanića, za potpretsednika g. dr. Benjamina Šuperinu i za sekretara g. Jeremiju Živanovića, senatore.

Potpretsednik dr. Uroš Krulj: Saopšteni izveštaji o konstituisanju navedenih Odbora primaju se na znanje. — Molim g. sekretara da pročita odborski izveštaj.

Sekretar Asim Alibegović saopštava: Odbor za proučavanje zakonskih predloga o međunarodnim

Potpretsednik dr. Uroš Krulj: Otvaram IV redovni sastanak Senata Kraljevine Jugoslavije i mo-

konvencijama podneo je Senatu svoj izveštaj o zakonskom predlogu o dopunskom sporazumu uz sporazum o kliringu od 27 aprila 1932 godine kao i uz dodatak od 2 novembra 1932 godine, zaključenom i potpisanom u Beogradu 23 avgusta 1933 godine između Kraljevine Jugoslavije i Svajcarske Konfederacije.

Potpredsednik dr. Uroš Krulj: Saopšteni odborski izveštaj otštampan je, sada će se razdeliti gospodi senatorima i biće stavljen na dnevni red kad to Senat zaključi.

Gospodo senatori, od senatora g. dr. Benjamina Šuperine primio sam pitanje ove sadržine:

»Gospodine Pretsedniče! Prema propisima Ustava te Zakona o izborima senatora od 30 septembra 1931 godine (§ 10) kao što i Zakona o poslovnom redu u Senatu nespojiv je položaj senatora, bio on izabran ili imenovan, sa službom pretседника opštine odnosno gradonačelnika.

Unatoč tome, senator g. dr. Mića Mičić jest ujedno i gradonačelnik u Dubrovniku, te ovu službu vrši neprekidno od dana imenovanja za senatora.

Tim povodom slobodan sam, Gospodine Pretsedniče, umoliti Vas, da mi u početku iduće sednice Senata pre prelaza na dnevni red izvolite usmeno odgovoriti: da li Vam je poznat pomenuti slučaj inkompatibiliteta te što ste učinili ili što kanite učiniti, da se slučaj senatora g. dr. Miće Mičića dovede u sklad sa Ustavom i zakonskim propisima.

Izvolite, Gospodine Pretsedniče, i ovom prilikom primiti izraz moga odličnog poštovanja.

Na ovo pitanje gospodina senatora dr. Šuperine čast mi je odgovoriti ovo:

Pretsedništvo Senata je odmah, po prijemu upita g. dr. Šuperine, poslalo zvaničan akt Gospodinu Ministru unutrašnjih poslova i molilo ga za izveštaj po ovoj stvari. Traženi izveštaj od g. Ministra unutrašnjih poslova već je stigao Pretsedništvu i on glasi ovako:

MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

Kabinet

K.Br. 1595

Beograd, 24 novembra 1933 god.

Gospodine Pretsedniče,

Povodom pitanja senatora g. dr. Benjamina Šuperine o tome da li je senator g. dr. Mića Mičić ujedno i načelnik grada Dubrovnika, čast mi je odgovoriti Vam, da senator g. dr. Mića Mičić nije razrešen od dužnosti načelnika grada Dubrovnika.

Po važećim propisima o unutrašnjoj upravi i o opštinama zauzimanje položaja narodnog poslanika ili senatora nije smetnja za ostajanje, na položaju načelnika grada i opštine. Smetnja je za to u odredbi čl. 12 Zakona o izboru narodnih poslanika u vezi sa čl. 10 Zakona o izboru senatora, po kojima odluku o tome ima da donese Senat i Ministarstvo izvesti.

Molim Vas, Gospodine Pretsedniče, da izvolite i ovom prilikom primiti uverenje o mome visokom poštovanju.

Ministar unutrašnjih poslova,

Živ. A. Lazić, s. r.

Gospodinu

G. Dr. LJUBOMIRU TOMAŠIĆU,
Pretsedniku Senata

Pretsedništvo će, posle odgovora gospodina Ministra unutrašnjih poslova, ovaj predmet uputiti nadležnom Verifikacionom odboru na daljni postupak prema postojećim propisima. Da li se zadovoljava time g. dr. Šuperina?

Dr. Benjamin Šuperina: Gospodine Pretsedniče, pošto Vaš odgovor odgovara propisima zakona, ja se s njime zadovoljavam.

Potpredsednik dr. Uroš Krulj: Sada ćemo, gospodo senatori, preći na dnevni red današnje sednice. Prva je tacka današnjeg dnevnog reda: pretres izveštaja Odbora za molbe i žalbe o dosmrtnom priznanju penzije Andreju Gabrščeku, književniku i novinaru iz Ljubljane. Molim gospodina izvestioca dr. Valentina Rožica da izvoli pročitati odborski izveštaj.

Izvestilac dr. Valentin Rožić čita:

SENATU KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

Beograd

Odbor za molbe i žalbe Senata Kraljevine Jugoslavije uzeo je u pretres, na svojoj sednici od 28 jula 1933 godine, molbu g. Gabrščeka Andreja, književnika i novinara iz Ljubljane, kojom je molio da mu se priznaju godine njegovog nacionalnog rada, i to od 1883 godine pa nadalje, t.j. svega četrdeset osam godina, i da mu se dodeli redovna mesečna penzija počev od 1 januara 1932 god.

Proučiv svestrano ovu molbu, za koju je dao povoljno mišljenje nadležan Ministar spoljnih poslova, sa kojim se saglasio i Ministar finansija i Finansijski odbor Senata, Odboru za molbe i žalbe čast je podneti Senatu izveštaj sa

PREDLOGOM:

Da se g. Gabrščeku Andreju, književniku i novinaru iz Ljubljane, prizna za penziju vreme njegovog nacionalnog rada, i to od 1883 godine pa nadalje, svega četrdeset osam godina, i da mu se prema priznatim godinama odredi penzija, računajući od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

Stoga nam je čast umoliti Senat da izvoli primiti ovaj izveštaj sa zakonskim predlogom koji se prilaze uz isti.

Za svoga izvestioca Odbor je izabrao g. dr. Valentina Rožica, senatora.

28 jula 1933 god.

Beograd.

Pretsednik Odbora
Sekretar
Dr. V. Rožić, s. r. A. Šola, s. r.

Članovi:

Stevan Mihaldžić, s. r.

T. Jalžabetić, s. r.

P. Vujić, s. r.

Potpredsednik dr. Uroš Krulj: Gospodin izvestilac želeo je da uzme po ovom predmetu reč u načelnom pretresu, pa mu podeljujem reč.

Izvestilac dr. Valentin Rožić: Gospodo senatori, Andrej Gabršček, čija se molba nalazi danas na dnevnom redu, ima za sobom već preko 50 godina intenzivnog i uspešnog rada na literarnom, političkom, kulturnom i gospodarskom polju ne samo za svoj narod u današnjoj Julijskoj Krajini, nego za sve Slovence, za sveslovensku misao, za jugoslovensko ujedinenje i za našu Jugoslaviju uopšte.

Gospodo senatori, o njegovom radu nalazimo već u prvom češkom univerzalnom leksikonu, u Ottovom »Slovníku naučnom«, godine 1895 vrlo interesantne i laskave podatke, a u slovenačkom »Biografskom leksikonu« jednu čitavu stranicu ocene njegovog života i narodnog rada. Najtačniju sliku o njemu imamo dakako u njegovoj najnovijoj prvoj knjizi »Gorički Slovenci od godine 1840 do 1900«, kojoj ima slediti brzo druga knjiga od 1900 do svetskog rata.

Već kao student na Koprskoj učiteljskoj preparandiji ističe se Gabršček kao veoma marljiv dopisnik u raznim novinama. Posle odlično svršene mature 1883 godine, stupio je u službu kao učitelj u Bovcu. Tu je već imao prve sukobe sa sudom zbog intenzivnog rada za narodno probudivanje. U službi učitelja ostao je samo šest godina do jula 1889, kad su ga narodni vodji u Gorici pozvali za urednika jedinog slovenačkog lista »Soča«. Dopisivao je za slovenačke, češke, ruske i francuske novine. Godine 1895 nalazimo Gabrščeka među osnivačima sreskog učiteljskog društva u Tolminu, a odmah posle toga među osnivačima saveza sviju slovenačkih učiteljskih društava, koji je dao osnov za sadašnje Jugoslovensko učiteljsko udruženje. U isto vreme bio je Gabršček pokretač »Društva Sv. Ćirila i Metodija«, koje je finansiralo privatne narodne škole u Austriji.

Gospodo senatori, kao što smo već kazali, pozvali su vodi goričkih Slovenaca u julu 1899 Gabrščeka u Goricu te mu predali redakciju i vlasništvo lista »Soča«, koji je pre njega uređivao dr. Anton Gregorčič. Istovremeno postao je Gabršček sekretar jedinog političkog društva »Sloga«. Tako je bio sav politički rad skoncentrisan u njegovoj osobi. Sada je počeo rad za slovenačke narodne škole i imao je teške borbe da se uvede slovenački jezik kod sudova i sviju ostalih državnih ustanova. Godine 1893 osnovao je »Goričku štampariju«, koja je bila prva slovenačka štamparija i postala najveća u čitavom Primorju. Tako je njegov list »Soča« mogao napredovati i postati glasnik narodne volje za naš narod ne samo u Goričkoj nego i u čitavom Primorju i Sloveniji uopšte. Pored »Soče« izdavao je tednik »Primorec« za puk, dalje je izdavao po uzoru svoga češkog kolege Jana Otta knjige, i to: Slavensku knjižnicu. Knjižnicu za omladinu, Salonsku knjižnicu. SvetSKU knjižnicu. Venac slavenskih pripovedaka, Taliju itd., a pod ovim ukupnim naslovima izdao je nebroj knjiga iz sviju slavenskih i drugih jezika; preko 500 lepih knjiga izašlo je u njegovoj knjižari i njegovoj nakladi. Gabršček je osnovao i znanstvenu reviju »Veda«, koja je dočekala i svetski rat i koja je znanstveno utemeljila jugoslovensku ideju. Pokojni dr. Vošnjak davao je »Vedi« politički pravac. Dalje je izdao Gabršček u svojoj nakladi veliki rusko-slovenački i slovenačko-ruski rečnik sa gramatikama. Ovi rečnici su do danas najbolji učitelji ruskog jezika među Slovencima. Osnovao je pored štamparije u Gorici još i štampariju u Pulju, a pomogao je Franji

Supilu i kod osnivanja štamparije na Rijeci, a štampariji »Edinost« u Trstu dao je svoga faktora u pomoć.

Godine 1898 vidimo Gabrščeka među osnivačima društva sveslovenskih novinara u Pragu gde je bio referent za slovenačku štampu. Bio je potpredsednik skoro na svima kongresima slavenskih novinara i tako godine 1911 i ovde u Beogradu, gde je održao fulminantan govor, i ne samo ovde nego i na izletu novinara po Dunavu do rumunske granice, gde je govorio narodu sa ladje u Smederevu, Gradištu i drugim krajevima o sveslavenskoj i jugoslovenskoj ideji. Bio je u audijenciji kod blaženopočivšeg Kralja Petra Velikog Oslobođioca, koji ga je dva puta odlikovao ordenom Sv. Save. Na osnovu poznatih principa slovenskih novinara, Gabršček je osnovao u Ljubljani »Slovensko novinarsko društvo«, koje je bilo matica sadašnjeg Jugoslovenskog novinarskog udruženja.

Godine 1908 vidimo Gabrščeka u društvu našeg uvaženog kolege g. Hribara na sveslovenskom kongresu u Pragu, gde je bio referent za organizaciju sveslovenskog knjižarstva.

Kao zastupnik slovenačke gradske kurije bio je poslanik u zemaljskom saboru u Gorici i neko vreme i predsednik »Slovenskog kluba«. Gabršček je bio najveći potpornik Sokolstva i mnogo godina njegov starešina. Goričkom Sokolu osnovao je on o svome trošku vežbaonicu i malo pre rata dobio je zaslugom Gabrščeka Soko i svoj dom. Na svesokolskom sletu u Pragu zastupao je Gabršček sa Sokolima iz Gorice već godine 1891 Goricu, a isto tako na sletovima sve do godine 1912. Na ovim sletovima isticao se i kao govornik na češkom jeziku.

Gospodo senatori, teško je kratkim rečima ocrtnati njegov tako opširan i različiti rad ne samo u Goričkoj nego i u celoj Sloveniji i dalje izvan njezinih granica. U Gorici osnovao je pored štamparije i knjižaru, koja je bila sigurno najlepša na čitavom Jugu do Beča. Pošto je za vreme Balkanskog rata prikazivao osobito pobjede hrabre srpske vojske srpskim zastavicama na karti svoje velike izložbe te je prikazao zauzeće Kumanova još istog dana kada se to dogodilo, politički su ga krugovi proglasili srpskim plaćenikom i špijunom, tako da su već drugog dana vojničke vlasti zabranile naročitim »Befehlom« svima vojničkim uredima, kojih je bilo u Gorici 32, da i dalje kupuju knjižice kod Gabrščeka, a oficiri i vojnici nisu smeli više da zalaze u njegovu krasnu knjižaru u »Trgovskom domu«. Tako je bio Gabršček strahovito oštećen, osobito još zbog toga što su mu Talijani malo pre toga zapalili najlepši kiosk u kupatilu Grado, gde je imao preko 25 hiljada kruna štete.

Unatoč tome, Gabršček je bio u početku svet-skoga rata opet prvi koji je bio već na dan mobilizacije zatvoren u kazamatima goričkog kastela, a zatim je došao zatvor okružnog suda i istraga zbog zločina veleizdajstva i srpske špijunaže, a osim toga još i zbog uvrede austrijske armije, jer je tobože kazao da austrijska vojska ništa ne valja. Vlasti su zbog pisanja obustavile i »Soču«. Pošto mu na sudu nisu mogli ništa dokazati, bio je konfiniran najpre u Ptuj, pa onda interniran u Leibnitz, Oberhollabrunnu i Wellersdorfu, gde se nalazio do saziva parlamenta 1917 godine. Tada je bio opet konfiniran u Beču do kraja 1917 godine. Svega je imao

Gabršček za vreme rata 1118 dana zatvora, konfinacije i internacije. Na kraju 1917 vidimo Gabrščeka opet u Beču kao dopisnika »Slovenskog naroda« i »Edinosti«, kako se on bori za jugoslovensku stvar. U početku decembra 1917 osnovao je u Beču uz pomoć narodnih poslanika i nekoliko drugih rodoljuba Centralni odbor za povraćaj izbeglica u Primorje. Oko 60.000 izbeglica imao je Gabršček u evidenciji i učinio je za naše ljude mnogo dobra. Naš uvaženi kolega senator g. dr. Ploj bio je potpredsednik ove dobrotvorne ustanove i može nam ispričati koliko je bilo učinjeno za naše izbeglice.

Za vreme sloma monarhije imala je naša kolonija u Beču već 29 oktobra 1918 u češkom Narodnom domu veliku sukupštinu gde je bila proglašena slobodna država Srba, Hrvata i Slovenaca. Odmah drugi dan pojavili su se u svim bečkim centralama natpisi »Delegacija države Srba, Hrvata i Slovenaca«. Već 1 novembra 1918 otišao je Gabršček sa spomenicom bečke kolonije do prve Narodne vlade u Ljubljani. Spomenica poslata je i Narodnom veću u Zagrebu te rastumačila bečke predloge za likvidaciju imovine austrougarske monarhije. Narodna vlada imenovala je Gabrščeka za komesara za izbeglice, za koje je osobito mnogo učinio. Za čitav ogromni rad Gabršček nije primio nikakve otštete, a za izbeglice potrošio je svoga novca 39.000 kruna po tadašnjoj valuti. Koliko se Gabršček brinuo za grobove srpskih zarobljenika prikazuju nam njegovi dopisi u ljubljanskim i zagrebačkim listovima.

Godine 1927 osnovao je Gabršček u Beču »Slovenski krožek«, koji imade školu, pevački zbor, veliki tamburaški zbor i knjižnicu, sve to po njegovoj zaslugi. Sve naše zabave, Svetosavska beseda, 1 decembar, Vidovdan i rodendan Nj. V. Kralja ne bi bili toliko svečani, da nije bilo »Slovenskog krožka«. Tamburaša ima preko 40, koji stoje na takoj umetničkoj visini da su mogli prirediti u bečkom radiu jugoslovensko veče.

Gospodo senatori, Gabršček je sve to radio bez ikakve nagrade, uvek u nadi da će za svoje veliko uništeno imanje u Gorici jednog dana primiti otštetu. Šteta mu je bila ocenjena na 880.000 zlatnih kruna. Tako je on u narodnom radu ostaro do 70 godine i ostao bez ikakvog imanja i dohodaka. A i u poslednje doba nas je Gabršček iznenadio velikom istorijskom knjigom: »Gorički Slovenci od 1840 do 1900«. Evo ove krasne knjige ovde. Uspomena na preko hiljadu narodnih radnika sačuvana je tu za naše potomke. Sada je spremljena za štampu druga knjiga, koja opisuje rad Goričkih Slovenaca od 1900 do svetskoga rata i kojoj bi mogla slediti i treća knjiga o radu posle rata. Samo on može još danas da nam očuva ovu prošlost. Čitav materijal još je danas u Beču i on ga je već pregledao.

Eto, danas idemo za tim da ovom čoveku na ovome mestu sa zahvalnošću priznamo pedesetgodišnji nacionalni rad te mu sa malenom časnom penzijom omogućimo malo mirniji život, da može dopuniti svoj literarni rad u čast i sreću onog i danas zarobljenog našeg naroda. Mi smo našem, možemo reći, najboljem delu našeg naroda dužni da omogućimo njegovom vrednom sinu ostvarenje jednog velikog cilja i jedne velike zadaće koju danas niko ne može tako lepo ispuniti kao naš Andrej Gabršček.

Gabršček je svojom molbom zatražio da mu priznamo časnu penziju već od 1 januara 1932. Ali,

pošto smo došli tek u septembru do ovog rešenja, Odbor predlaže da mu priznamo ovu malenu penziju od dana stupanja na snagu ovoga Zakona. Time ne samo da priznajemo tome našem vrednom čoveku pedesetgodišnji nacionalni rad, nego mu omogućavamo da završi veliku svoju zadaću, istoriju Julijske Krajine i našeg tamošnjeg naroda, njegove slavne prošlosti i njegove borbe te da očuvamo taj rad nekoliko hiljada naših najboljih radnika za naše potomke. (Aplauz i živo odobravanje).

Potpredsednik dr. Uroš Krulj: Ima reč gospodin Fran Ivanišević.

Don Fran Ivanišević: Gospodo senatori, prigodom ovoga projekta dozvolite mi samo par reči da rečem ne toliko o licu o kome ste sada čuli a koje mi je dobro poznato i koga ja vrlo dobro mnogo ceni, nego da kažem nešto s obzirom na velike narodne i socijalne motive, koji nas potiču i obavezuju da vodimo brigu i o onim ljudima koji rade za javno dobro i za čast naroda i domovine.

Gospodo senatori, kao što vam je dobro poznato mi danas živimo u veku socijalizacije i, dopustite mi da kažem, i asiguracije kad individualizam ustupa mesto kolektivizmu, i mi vidimo da se razne kategorije ljudstva udružuju da u kolektivnom međusobnom životu nadju bolje uvjete života, osobito u zadnje dane života kada nisu sposobni da nadju sebi zarade. Problem ove socijalizacije, kao što vam je poznato, provadjaju danas sve kulturne države koje su proniknute humanitarizmom i gde ima socijalnih nevolja, pa i naša mlada država u koliko joj to dopuštaju finansijske mogućnosti, nije izostala u tome. Mi vidimo da su i u našoj mladoj državi svi radnici i na kopnu i na moru osnovali razne ustanove, kao što su penzioni fondovi i druge dobrotvorne ustanove te im se na taj način koliko toliko olakšava u ovim teškim godinama kada ne mogu sami privredjivati. Reći ću ovom prigodom da naša država kao agrarna država nije opterećena velikim žrtvama kao što su opterećene druge industrijske države, koje imaju mnogo više bednika i beskućnika nego mi. Naša je sreća što je ogroman broj našeg pučanstva seosko stanovništvo, zemljoradnik koji i ako rdjavo živi, o čemu ćemo mi dosta govoriti i ovde i na drugom mestu, ipak je naš seljak privržen grudi svoje zemlje i ide od svoje kuće samo onda kad ga baš ljuta nevolja natera.

Gospodo senatori, gotovo svi radni slojevi osećaju neke blagodeti u socijalnom pogledu od naše države, samo čini izuzetak jedna kategorija ljudi, a to su ljudi od pera, kulturni radnici, koji su prepušteni sami sebi. U ovakvu kategoriju kulturnih radnika spada baš i g. Gabršček, o čijoj molbi danas raspravljamo. Visina kulture jednog naroda ceni se najviše po tom kako on ceni svoje kulturne radnike. Čast naroda zahteva da se ovakvim ljudima, koji su kroz čitav svoj život radili za opšte dobro, a nisu išli za egoističnim ciljevima, za gomiljanjem materijalnog bogatstva, da se tim ljudima u starosti kada nisu više sposobni da rade, pritekne u pomoć i da im se dade nagrada za njihov javni rad.

Gospodo senatori, u staroj Grčkoj postojala je jedna ustanova, koja može da služi za ugled svima narodima i svima vekovima. Postojala je jedna državna ustanova, koja se zvala Pritanej. To je bila jedna zgrada u koju su se primali najodličniji predstavnici du-

hovne kulture grčkog naroda. U toj zgradi bio je jedan naročiti odeljak, gde su kulturni radnici, zaslužni za državu, mogli doživotno da stanuju i da se hrane. I ne samo oni nego i njihovi potomci, ako su bili zaslužni za otadžbinu.

Gospodo senatori, ako pogledamo na našu prošlost, a naročito na doba našeg narodnog preporoda u prošlom stoleću, mi moramo da se zadivimo i da se ponosimo sa našim velikim ljudima kulturnim radnicima. Počnemo od Vuka Karadžića, Ljudevita Gaja, pa sve do kraja prošlog stoleća, mi vidimo jednu plejadu vrsnih radnika na peru. Jedna plejada vrlj radnika na peru, i neki perom, neki zborom, neki knjigom probudili su naš narod. Oni su ga pripremili na velika dela, i stavimo ruku na srce, i recimo iskreno da sve ove blagodeti što ih uživa naša domovina, to je zasluga njihovog truda i rada. Ali šta doznajemo iz njihovoga života i kad čitamo njihovu biografiju? Doznajemo da su ovi ljudi teško kuburili, da su se borili u životu sa velikom oskudicom i da su mnogi stradali životom boreći se sa gladju. U ono doba retki su bili dobrotvori kulturnim radnicima, retki su bili ljudi kao biskup Štrossmajer koji je pod svoj krov za svoju trpezu primao ovakve kulturne radnike, pa se zvali oni Hrvati, pa se zvali Srbi, pa se zvali Slovenci, pa se zvali Bugari. Samo ono što je disalo slovenstvom, bilo je nalazilo utočišta i primalo je izdašnu pomoć od njegovih blagotvornih ruku.

Vama je poznat i život našeg književnika Franje Kurelca i pesnika Luke Botića da su oni čitavih godina stajali pod njegovim krovom i primali svu udobnost i novčanu pomoć u njegovoj kući. Ali Štrossmajer je samo jedan. Retke su bile onda, gospodo, i ustanove koje su pomagale kulturne radnike, kao recimo jedna Matica Srpska u Novom Sadu, koja je za sto godina imala stotinu dobrotvora. Eno, njihove slike sjaje u dvorani matičinoj u Novom Sadu. To je Panteon tih svetlih sinova, ljudi koji su bili dobrotvori književnih i kulturnih radova. Srpska Matica je pomagala književna izdanja i time pomagala i književnike. Neću reći i zatajiti istinu, i u današnje doba u zadnjim godinama nadje se, osobito ovde u istočnom delu našeg naroda, vrlo vrednih dobrotvora, zadužbina koje imaju veliki značaj i priznanje. Osobito moram ovde istaći, u prestonom gradu Beogradu, na čast mu budi, kad stranac vidi u glavnim ulicama svuda spomen ploče i vidi imena njihovih dobrotvora koji su ostavili silne zadužbine, onda se to mora priznati i pohvaliti. Ali uza sve to žalosna je istina da nema u čitavoj Jugoslaviji jednog kulturnog radnika koji može reći da svojim samostalnim kulturnim radom može prehraniti sebe, a kamoli ostaviti nešto za starost. To je nemoguće. Zašto je to tako? Moramo tražiti uzroka tome. Mi smo, gospodo, — nemojmo se puno potcenjivati a ni precenjivati — mi smo prema drugim narodima jedan mali narod u tome pogledu, maleni narod nažalost, razdvojen kulturno i književno govoreći, maleni narod razdvojen opet na dva pismena, na ćirilicu i latinicu, na dve forme govorenja — jezik srpskohrvatski i slovenački, te vi ne možete neći u našoj državi jednu takvu i toliku čitalačku nubluku koja bi mogla konsumirati književna izdanja i dati sredstva za razvitak književnosti. To je, kako znate, nemoguće. Šta se događja? Da onaj vred-

ni talentirani mladić koji ima u sebi puno duševne energije, koji ima volje i ljubavi za rad, za prosvetu i umetnost, koji hoće da radi sa puno dobre volje, ali takve su životne prilike da on treba da stane pred jednom tačkom, pa da pomišlja: a čemu da ja radim, da trošim svoju energiju kad nema čime ko da me pomogne; i kad nema nade da će mi neko u starosti osigurati stare dane, jer su takvi zakoni života kruti, kako kaže ona latinska poslovice: „Primum vivere deinde philosophari” „najpre treba živeti, pa onda mudrovati.” On tada batali pero i knjigu pa traži drugoga posla. Eto, tu smo na ovoj tački baš kad govorim o ovome našem odličnom književniku koga smo voljni nagraditi. Mi smo u tome svi složni da je to socijalna pravda i dužnost nas rodoljuba koji radimo bez interesa požrtvovano i bez hvalisavnosti da im moramo pružiti pomoć. Ta se pomoć davala i pre. Ja pre nego što sam došao u ovu kuću pratio sam taj rad — jer ti ljudi to su snaga svakoga naroda — pa sam doznao da se je ovde davala potpora i doznao sam i poznato mi je iz privatnih izvora da su mnogi i mnogi primali potporu i da su mnogi proglašavani kulturnim radnicima, pa se nije strogo pazilo na to je li njihov kulturni rad bio za domovinu ili je to bila nagrada kakvom agitatoru partije, pa bilo da su radili za partiju ili za njihove vodje. To ja razumem, to je bilo u vremena koja vi stariji znate, kada se sve sudilo po ključu partije. Danas smo izišli iz toga haotičnoga stanja, toga ključa danas nema i danas se sudi samo po istini. Kao što rekoh, taj partijski ključ se izgubio i mi moramo da dodjemo do prave istine, do onoga da damo svakome ono što u istini zaslužuje.

Ja neću o tome da idem dalje nego ću samo da istaknem važnost da bi odista trebalo stvoriti jedan novi forum, jedno kompetentno nadleštvo, i ja neću nikakav predlog da činim nego samo da kažem svoju misao i želju da u tome sugeriram, naime, da se odvoji pitanje kulturnih radnika iz ovoga Odbora za molbe i žalbe i da se načini jedan poseban odbor za kulturne radnike. Vi, koji ste članovi ovoga Odbora za molbe i žalbe vrlo dobro znate da dolaze stotine i stotine raznih molbi, i ja bili po mome dubokome mišljenju želeo da se učini jedan poseban odbor, da se odvoje kulturni radnici od ovoga postojećega Odbora za molbe i žalbe. Kad se radi o književnicima, o književnim kulturnim krugovima, moje je mišljenje da mi imamo vrlo dobro upućenih književnih zadržuga, kao što imamo u Beogradu Srpsku književnu zadruhu, Maticu srpsku u Novom Sadu, Maticu hrvatsku u Zagrebu, Maticu slovenačku u Ljubljani, pa onda iz ovih književnih kulturnih krugova da se sastavi jedan kulturni forum — kad se radi o kulturnim radnicima — da se sastavi jedno nadleštvo koje će znati oceniti slučaj kad se radi o kulturnim radnicima i književnicima, kao što je ovde slučaj.

Ja poštujem rad i znam da članovi današnjeg Odbora savesno vode svoj zadatak, ali oni nisu upućeni u stvari, u bliže poznavanje ovih prilika kao što su upućeni drugi književni krugovi. Mi imamo jedno vrlo lepo organizovano Jugoslovensko novinarsko udruženje. Tu su naši najbolji radnici. Kako znamo štampa je moć države. I ti su ljudi, iako toliko vredni, ipak prepušteni svojoj sudbini. Kad bi ovaj odbor, sastavljen iz ovih književnih i kulturnih radnika, dao svoj votum konsultativni, savetujući, to bi bila jedna

dobra direktiva za nas. To je moja pak želja da bi se ovde u Senatu i Narodnoj skupštini odvojio jedan odbor iz ovog Odbora za molbe i žalbe, koji bi onda sam sve ocenjivao i odlučivao, pošto bi primio izveštaj iz ovih književnih krugova. Ovaj naš Odbor o tom odlučuje, a mi znamo da u Senatu ima ljudi iz svih krajeva domovine, pa bi ti književni krugovi dali našem Odboru svoju reč. Zašto sam rekao ove reči? Jedan me slučaj potakao da vam ovo kažem. Doznao sam od jednog prijatelja, književnika, da se on prijavio, ima već 4 godine, i tražio ovde jednu pripomoć, nešto skromniju, ne možda toliko koliko Gabršček. I toj njegovoj molbi nikad se ne zna kraja gde je. Ja sam išao da tragam za ovom molbom i saznao sam da se ona šetala od Beograda do Splita tri godine. Iz Splita sa Banovine bila je vraćena ovamo sa najlepšim izveštajem, ali nisam još mogao naći gde se ona nalazi. Rekli su mi da se nalazi kod jednog činovnika u Ministarstvu prosvete u Opštem odeljenju, čini mi se kod jednog starog profesora. On ima da da svoj izveštaj o ovom književniku, koga sigurno nije nikada ni video, a možda nije ni čuo za njega. Ja mislim da je taj gospodin inače savestan čovek i činovnik, ali ipak on ne može da zna sve i da oceni ovaj slučaj onako kako bi ga ocenio čovek koji ga poznaje. A ko njega poznaje, taj zna da iz svakog njegovog retka, iz svakog njegovog sastavka, bila to proza ili pesma, odiše jedan živi patriotizam. To je čovek koji radi već 40 godina; on je u svoje vreme radio u Istri, posle u Zagrebu, pa u Zadru a danas radi u Splitu kao jedan eminentno nacionalan čovek i dobar patriota. Ovaj gospodin u Ministarstvu biće najčestitiji činovnik, ali ja ovde moram da isključim mogućnost da takav čovek, iako najsavejniji, može pravo da se oceni rad toga čoveka koji radi 40 godina, ako ga ne poznaje.

To mi je dalo povoda da kažem da se ovaj postupak sa ovim književnicima i kulturnim radnicima ne bi smeo da provodi na taj način i da se svi strpaju u jednu vreću sa onim drugim stotinama molbi, jer nikada ne mogu doći do kraja, nego bi se u tom pogledu uspešno radilo samo onda, kad bi se tu stvorio jedan poseban odbor koji bi o takvim stvarima vodio računa. To je ono što sam želeo reći.

Gospodo senatori, ja ću završiti, ali moram reći da ja priznajem i pozdravljam svaki rad koji ide za fizičkim odgojem i vaspitanjem našeg naroda, jer treba priznati da je zdravlje najveće blago ne samo svakog pojedinca nego i celog naroda, jer na tome počiva i njegova odbrana, ali mi nećete osporiti, ako ustvrdim, da u razvoju svih naroda, a i našega duševna moć je kulturna snaga, pokretačka, stvaralačka snaga, koja diže i razvija narode i brani ih, kao što je branila naš narod u prošlosti i kao što će braniti i u budućnosti. Ovo priznanje, ovu nagradu koju ćemo udeliti g. Gabrščeku, ja smatram ne samo kao priznanje za njegov rad, već i kao pobudu našoj mladoj generaciji, da i ona nastavi savesno vršiti svoju dužnost prema domovini, u stalnoj nadi da će i ona, kad izvrši svoju dužnost prema domovini, naći dostojnu nagradu kao i g. Gabršček, — i zbog tih viših razloga, gospodo senatori, ja ću glasati za ovaj zakonski projekat. (Aplauz i živo odobravanje).

Potpredsednik dr. Uroš Krulj: Pošto se više niko nije javio za reč, to je pretres u načelu završen. Sad ćemo preći na poimenično glasanje o ovom zakonskom predlogu u načelu. Gospoda koja su za

prijem ovog zakonskog predloga u načelu, glasaće za, a koja su protiv, glasaće protiv. Molim gospodina sekretara da izvrši prozivku.

Sekretar Asim Alibegović proziva gospodu senatore i oni su glasali ovako:

Alibegović Asim — za
 Alkalaj dr Isak — za
 Altiparmaković Jovan — za
 Arnautović Šerif — odsutan
 Banjanin Jovo — za
 Bogojević Vasa — za
 Vidaković Antun — za
 Vidaković Ljubomir — za
 Vilović Osman — za
 Vrbanić dr. Milan — odsutan
 Vujić Pavle — za
 Gavrilović dr. Bogdan — odsutan
 Gaj Ljudevit — za
 Glušac dr. Vaso — za
 Gmajner dr. Ivan — odsutan
 Grasl dr. Georg — za
 Gregorin dr. Gustav — za
 Desnica dr. Uroš — za
 Dobrinić Petar — odsutan
 Dragović Milutin — za
 Đirlić Petar — za
 Đorđević Dragoslav — za
 Živanović Jeremija — za
 Zec dr. Petar — za
 Ivanišević don Fran — za
 Ivanović Dragoljub — za
 Ivković dr. Momčilo — za
 Iližanović Dimitrije — odsutan
 Jalžabetić Tomo — za
 Janković Stjepan — za
 Jovanović Ž. Miloje — za
 Karamehmedović dr. Hamdija — za
 Kovačević Tomo — odsutan
 Kostić Petar — odsutan
 Kotur dr. Đura — za
 Kukuljević-Sakcinski Fran — odsutan
 Liubibratić dr. Savo — za
 Mažuranić dr. Želimir — odsutan
 Majstrovic dr. Ivan — odsutan
 Marjanović Milan — za
 Mahmutbegović Sefedin — odsutan
 Mičić dr. Mića — za
 Mihaldžić Stevan — za
 Muftić Salem — za
 Nešković Jovan — za
 Novak dr. Fran — odsutan
 Obradović Paja — odsutan
 Pavelić dr. Ante — za
 Petrović Dobrosav — odsutan
 Ploj dr. Miroslav — za
 Popović Daka — za
 Popović Matija — za
 Popović Milan — odsutan
 Ravnihar dr. Vladimir — za
 Radovanović Krsta — za
 Radulović Marko — za
 Rajar dr. Janko — za
 Rožić dr. Valentin — za
 Samurović Janko — za
 Simonović Milan — odsutan
 Smiljanić Krsta — za
 Sočica Mujo — za

Stanković Jovan — za
 Stanković dr. Radenko — odsutan
 Sulejmanović dr. Džafer — za
 Teslić Petar — odsutan
 Timotijević Kosta — za
 Tomašić dr. Ljubomir — odsutan
 Tomić Svetozar — za
 Trinajstić dr. Dinko — za
 Ubavić Pavle — odsutan
 Ulmanski dr. Savo — za
 Frangeš dr. Oton — za
 Hadži Bošković Trajko — za
 Hadži Ristić Spira — za
 Hribar Ivan — odsutan
 Cvetković Jordan — za
 Cerović Gavriilo — za
 Džaković Milovan — za
 Šverljuga dr. Stanko — odsutan
 Šilović dr. Josip — za
 Šola Atanasije — za
 Šuperina dr. Benjamin — za

Posle glasanja.

Potpredsednik dr. Uroš Krulj: Izvolite čuti rezultat glasanja. Glasalo je svega 60 gospode senatora i svi su glasali za. Prema tome, objavljujem da je ovaj zakonski predlog u načelu prihvaćen. Prelazimo na specijalni pretres. Molim g. izvestioca da izvoli pročitati paragraf 1.

Izvestilac dr. Valentin Rožić čita:

PREDLOG ZAKONA

o priznanju dosmrtno penzije Andreju Gabrščeku, književniku i novinaru u Ljubljani.

§ 1

Andreju Gabrščeku, književniku i novinaru u Ljubljani, priznaje se penzija dosmrtno, — osim ako nastupe slučajevi pod kojima se ista gubi — po 3.000.— (tri hiljade) dinara mesečno, bez prava na dodatak na skupoću, koja mu se ima računati od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

Potpredsednik dr. Uroš Krulj: Gospoda senatori, glasaće se sedenjem i ustajanjem. Ona gospoda senatori koji su protiv pročitano § 1, neka izvole ustati, a ona gospoda koja su za, neka izvole sedeti. (Svi sede). Pošto svi sede, objavljujem da je pročitani § 1 jednoglasno primljen.

Izvolite čuti § 2.

Izvestilac dr. Valentin Rožić čita:

§ 2

O izvršenju ovoga Zakona staraće se Ministar finansija.

Potpredsednik dr. Uroš Krulj: Stavljam na glasanje pročitani § 2. Ona gospoda senatori koji su protiv, neka izvole ustati, a koji su za, neka izvole sedeti. (Svi sede). Pošto svi sede, objavljujem da je pročitani § 2 jednoglasno primljen.

Izvolite čuti § 3.

Izvestilac dr. Valentin Rožić čita:

§ 3

Ovaj Zakon stupa u život kad ga Kralj potpiše, a obavezu snagu dobija kad se obnaroduje u »Službenim novinama«.

Potpredsednik dr. Uroš Krulj: Stavljam na glasanje pročitani § 3. Ona gospoda senatori koji su protiv, neka izvole ustati, a koji su za, neka izvole sedeti. (Svi sede). Pošto svi sede, objavljujem da je pročitani § 3 jednoglasno primljen.

Prelazimo sada na konačno poimenično glasanje zakonskog predloga u celini. Molim g. sekretara da izvrši prozivku.

Sekretar Asim Alibegović proziva gospodu senatore i oni su glasali oyako:

Alibegović Asim — za
 Alkalaj dr. Isak — za
 Altiparmaković Jovan — za
 Arnautović Šerif — odsutan
 Banjanin Jovo — za
 Bogović Vasa — za
 Vidaković Antun — za
 Vidaković Ljubomir — za
 Vilović Osman — za
 Vrbanić dr. Milan — odsutan
 Vujić Pavle — za
 Gavrilović dr. Bogdan — odsutan
 Gaj Ljudevit — za
 Glušac dr. Vaso — za
 Gmajner dr. Ivan — odsutan
 Grasl dr. Georg — za
 Gregorin dr. Gustav — za
 Desnica dr. Uroš — za
 Dobrinić Petar — za
 Dragović Milutin — za
 Dirlić Petar — za
 Đorđević Dragoslav — za
 Živanović Jeremija — za
 Zec dr. Petar — za
 Ivanišević don Fran — za
 Ivanović Dragoljub — za
 Ivković dr. Momčilo — za
 Iližanović Dimitrije — odsutan
 Jalžabetić Tomo — za
 Janković Stjepan — za
 Jovanović Ž. Miloje — za
 Karamehmedović dr. Hamdija — za
 Kovačević Tomo — odsutan
 Kostić Petar — odsutan
 Kotur dr. Đura — za
 Kukuljević-Sakcinski Fran — odsutan
 Ljubibratić dr. Savo — za
 Mažuranić dr. Želimir — odsutan
 Majstrovic dr. Ivan — odsutan
 Marjanović Milan — odsutan
 Mahmutbegović Sefedin — odsutan
 Mičić dr. Mića — za
 Mihaldžić Stevan — za
 Muftić Salem — za
 Nešković Jovan — za
 Novak dr. Fran — za
 Obradović Paja — odsutan
 Pavelić dr. Ante — za
 Petrović Dobrosav — za
 Ploj dr. Miroslav — za
 Popović Daka — za
 Popović Matija — za
 Popović Milan — odsutan
 Ravnihar dr. Vladimir — za
 Radovanović Krsta — za
 Radulović Marko — za
 Rajar dr. Janko — za

Rožić dr. Valentin — za
 Samurović Janko — za
 Simonović Milan — odsutan
 Smiljanić Krsta — za
 Sočica Mujo — za
 Stanković Jovan — za
 Stanković dr. Radenko — za
 Sulejmanović dr. Džafer — za
 Teslić Petar — odsutan
 Timotijević Kosta — za
 Tomašić dr. Ljubomir — odsutan
 Tomić Svetozar — za
 Trinajstić dr. Dinko — za
 Ubavić Pavle — odsutan
 Ulmanski dr. Savo — za
 Frangeš dr. Oton — za
 Hadži Bošković Trajko — za
 Hadži Ristić Spira — za
 Hribar Ivan — odsutan
 Cvetković Jordan — za
 Cerović Gavriilo — za
 Džaković Milovan — za
 Šverljuga dr. Stanko — za
 Šilović dr. Josip — za
 Šola Atanasije — za
 Šuperina dr. Benjamin — za

Posle glasanja.

Potpredsednik dr. Uroš Krulj: Rezultat glasanja je ovaj: glasalo je u svemu 64 gospode senatora i svi su glasali »za«. Time je ovaj zakonski predlog konačno i u celini prihvaćen. Usled toga proglašujem da je predlog Zakona o priznanju dosmrtno penzije Andreju Gabrščeku, književniku i novinaru iz Ljubljane, kako u načelu tako i u celini prihvaćen.

Prelazimo na drugu tačku dnevnog reda: Pretres izveštaja Odbora za molbe i žalbe o izvanrednom priznanju godina državne službe g. Gavrilu Ceroviću, okružnom načelniku u penziji. Molim g. izvestioca Odbora da izvoli pročitati izveštaj.

Izvestilac Atanasije Šola čita:

SENATU KRALJEVINE JUGOSLAVIJE B e o g r a d

Odbor za molbe i žalbe Senata Kraljevine Jugoslavije uzeo je u pretres, na svojoj sednici od 29 jula 1933 godine, molbu g. Cerovića Gavriila, okružnog načelnika u penziji, kojom je molio da mu se, pored priznatih godina državne službe, priznaju još i godine službe od 29 septembra 1907 godine do 1 oktobra 1913 godine (šest godina i dva dana), za koje je vreme bio van državne službe zbog osude u »Bombaškoj aferi« u Crnoj Gori.

Proučiv svestrano ovu molbu, za koju je dao povoljno mišljenje nadležan Ministar unutrašnjih poslova, sa kojim se saglasio i Ministar finansija i Finansijski odbor Senata, Odboru za molbe i žalbe je čast podneti Senatu izveštaj sa

P R E D L O G O M:

Da se g. Ceroviću Gavrilu, okružnom načelniku u penziji, prizna u godine državne efektivne službe za penziju i za napredovanje i vreme od 29 septembra 1907 godine do 1 oktobra 1913 godine (šest godina i dva dana), za koje je vreme bio van državne službe, zbog osude u »Bombaškoj aferi« u Crnoj Gori.

Stoga nam je čast umoliti Senat da izvoli primiti ovaj izveštaj sa zakonskim predlogom koji se prilaže uz isti.

Za svoga izvestioca Odbor je izabrao g. Atanasija Šolu, senatora.

Beograd,
 28 jula 1933 god.

Sekretar,
Dr. V. Rožić, s. r.

Pretsednik Odbora
 za molbe i žalbe,
A. Šola, s. r.

Č l a n o v i :

P. Vujić, s. r.
Stevan Mihaldžić, s. r.
T. Jalžabetić, s. r.

Potpredsednik dr. Uroš Krulj: Da li ko želi od gospode senatora uzeti reč po ovome predlogu u načelnom pretresu?

Atanasije Šola: Molim za reč.

Potpredsednik dr. Uroš Krulj: Reč ima g. Atanasije Šola.

Izvestilac Atanasije Šola: Gospodo senatori, dozvolite mi, da evociram ovde sa ovoga mesta jedan mali delić naše najnovije istorije.

To ne činim što bi to bila volja gospodina Cerovića, jer je on i suviše skroman i čedan za tako velike pretenzije. Ali radi što bolje ilustracije same stvari potrebno je da to učinim, i to tim pre što se kod nas mnogi važni događaji i brzo i lako zaboravljaju, tako da je potrebno da se sa vremena na vreme ponovo spomenu i zabeleže, da novim naraštajima, koji dolaze, ne ostanu potpuno nepoznati, kao da ih nikada nije ni bilo.

Ovaj predmet, koji po svome formalnom obliku izgleda neznatan, ima u stvari jednu veću važnost, ako se uzmu u obzir momenti, koji su ga izazvali. On, uokviren u one sudbonosne događaje, koji su se redali pred aneksiju Bosne i Hercegovine, dobija sa svim drugi izgled.

Poznato Vam je, gospodo senatori, da je bivša Austro-ugarska monarhija usredsredila baš u srcu Bosne i Hercegovine, u Sarajevu, kod svoje bivše Zemaljske vlade, svu svoju akciju, kojom je ona sve dalje prodirala na Balkan. Osim čisto političke organizacije, potpomognute dobrom policijom i upravnim aparatom, ona je osnovala čak i Institut za proučavanje Balkana itd. Rečju, ona se spremala na Balkan.

Uz tu njezinu akciju, išlo je paralelno i jedno drugo delanje, s ciljem, da se što više stvori razdor između dve nezavisne srpske Kraljevine. U tom pogledu ona je imala jedan dobro i smišljeno organizovan aparat. Ali tu njezinu akciju, nemojte zamišljati, da sam neskroman, jer sam Bosanac, Hercegovac. — tu njezinu akciju mnogo je paralisala svest nacionalna u samoj Bosni i Hercegovini. Vi ste sigurno još zapamtili, jer nije to davno bilo, kakvo je u ono vreme, baš pred Aneksiju, vladalo raspoloženje u Bosni i Hercegovini kod 4/5 naroda. Zna se, da su dve Nacionalne organizacije, srpska i muslimanska, i jedan dobar deo Hrvata, koji nisu bili formalno organizovani, bile u oštrm otporu prema austro-ugarskim vlastima, bili protiv njihovih namera da se jednoga dana Bosna i Hercegovina utelove u Austro-ugarsku monarhiju, da se anektiraju njoj. I baš zbog toga otpora često puta vlastodršci u tim krajevima

bili su u nedoumici kako i na koji način da deluju, kako i na koji način da seju seme razdora između dve Kraljevine. Ali ipak nalazili su raznih metoda, a imali su i sredstava. Nama je u jednoj vrlo neprijatnoj i odvratnoj uspomeni delovanje jednoga Đorđa Nastića, špijuna i plaćenika austro-ugarskog, kojeg smo mi demaskirali. On je kao omladinac, nažalost darovit, svoju darovitost upotrebio i prodao protiv svoga naroda, i poslužio austro-ugarskim vlastima, posebno Vladi u Bosni i Hercegovini, tako da najprije ode u prestonicu Srbije, Beograd, da dođe tamo u doticaj sa tamošnjim omladinskim nacionalnim krugovima oko Slovenskog juga, da pokupi sve njihove mladenačke snove i planove, da pohvata sva dokumenta, da ih prenese u Austriju, odnosno i u Crnu Goru i t. d. i da tako time posluži svojim gospodarima.

To je jedan od fatalnih podviga ovoga mladoga nevaljalca, koji je mnogo doprineo da se otruju odnosi između ove dve Kraljevine.

Prije nego što predem na same odnose u bivšoj Kraljevini Crnoj Gori, jer ću i o njoj govoriti, pošto se tiče jednog njenog uglednoga građanina i rodoljuba, neka mi bude dopušteno da spomenem samo još ovo, da su namere austrijske vlade u tome momentu bile više nego jasne onima, koji su pažljivo gledali. Naime, videlo se da se nešto sprema. Jer i onaj proces u Zagrebu protivu pedeset i dva Srbina, ugledna kulturna i javna radnika, gde su takode poslužila dokumenta ovoga nesrećnika Nastića, a i docnije proces na Cetinju, jasni su dokazi da je Austro-ugarska u svojoj zemlji spremala javno mišljenje na ono što će doći, a u Crnoj Gori stvarala takodje raspoloženje protiv Srbije.

I kad je u Turskoj izbila mladoturska revolucija i kada su Mladoturci preuzeli vlast, onda su i vlastodršci u Bosni i Hercegovini i oni u Beču, osetili da je došao momenat da se rešava sudbina Bosne i Hercegovine. Interesantno je da je u tome momentu bilo čak i tobožnjih »patriotskih« intervencija. Baš nedavno je umro u Zagrebu naglom, upravo tragičnom smrću, jedan od trojice »patriota«, a dvojica su još u životu, ali njihova imena neću da spominjem, a koji su išli u Beč da unozore vodeće krugove, kako postoji rešenost kod nacionalno organizovanih masa, srpskih, muslimanskih i delom hrvatskih, da se izabere jedna delegacija, koja će otići u Carigrad u turski parlament, pošto je Bosna još neprestano pod suverenstvom Sultanovim. Je li ta sugestija delovala ili ne, ali fakat je taj da je se aneksija Bosne i Hercegovine proglasila 8 oktobra 1908 godine.

Dozvolite mi da pomenem još jedan događaj iz tog vremena, iako je on možda neskroman, jer se tiče moje ličnosti. U to vreme ja sam imao jednu delikatnu misiju da izvršim. Pošto smo, moji drugovi i ja, na izvestan način saznali, u maju 1908 g. da se aneksija sprema i da će se ostvariti na jesen, ja sam dobio zadatak da odem na Cetinje i da obavestim tadašnjeg poslanika Kraljevine Srbije, g. Jovana Jovanovića o tim namerama Austrougarske, jer smo bili po svemu uvereni, da Vlada u Beogradu o tome još ništa ne zna. Idući da izvršim tu misiju ja sam poneo još i dokumenta i faksimile, koje smo otkrili i prikupili, iz kojih se videlo da je Đorđe Nastić u službi austrougarskoj, jer je tih dana trebao da počne »Bombaški proces«, a ja sam došao baš dan ranije nego što je počeo proces protiv ovih tobožnjih veleizdajnika na Cetinju. Doneo dokumenta i dao ih pretседniku crnogorske vlade dr. Tomanoviću, kojim

smo dokazali da je Nastić plaćenik austrijski i da je špijun. A ipak je citiran kao krunski svedok u tom procesu, u kom je pozatvaran i optužen cvet crnogorske inteligencije, pa i ljudi koji su sedeli na ministarskim položajima. Smatrali smo, da je to greh ne samo prema zemlji u užem smislu, prema Crnoj Gori, nego prema čitavom Jugoslovenstvu. Nisam uspeo i Đorđe Nastić sutradan je svedočio i crtao na tabli bombe, koje su tobože došle iz Srbije i t. d.

Gospodo senatori, sećam se jedne svetle epizode, koja lepo karakteriše borbu, koji su tada bili dovedeni na optuženičku klupu. Ja sam uveče sedeo sa jednim društvom, maskirajući da dolazim u nekom drugom cilju, jer su vremena bila teška, kad sam saznao da se iz Pariza javio i stavio sudu na raspoloženje g. Andrija Radović. On je bio u ono vreme, kad su pohapšeni njegovi drugovi, u Parizu, i kad je saznao, da će biti izvedeni pred sud, vratio se na Cetinje i dobrovoljno se stavio pred sud. Meni, kao ondašnjem omladincu, takav primer samopregora i žrtvovanja je imponovao i delovao na mene tako, da kad sam krenuo sa Cetinja, umesto da budem pogružen, jer mi misija nije uspela, ja sam išao sa vedrim raspoloženjem i verom u budućnost ovih ljudi, koji se ovako pošteno i hrabro zalažu za svoju otadžbinu. To je bio uvod, kojim sam samo hteo da vam ocrtam, gospodo senatori, atmosferu kakva je tada vladala i koja se plela oko Srbije, Crne Gore i Bosne i Hercegovine.

A sada mi dozvolite da se posebno pozabavim baš crnogorskim tadanjim prilikama, a zatim slučajem našeg današnjeg molilca. Do godine 1902 u Crnoj Gori, kao apsolutističkoj državi, zauzimali su vidne položaje u velikoj većini polupismeni, a često puta i nepismeni ljudi. Dolaskom mladih ljudi, školovanih na strani, rešenih da posluže svojoj zemlji i njihovom pronagandom među narodom i putem štampe, knjaz Nikola bio je primoran da izvrši izvesne reforme u zemlji. Ali kako omladina nije bila zadovoljna tim polumerama i pod uticajem njene žive reči u narodu i putem javnih glasila u Bosni i Hercegovini, Vojvodini i Srbiji, knjaz Nikola bio je primoran da godine 1906 dađe i Ustav Crnoj Gori. Po ovom Ustavu bili su izvršeni prvi izbori 1906 godine i među izabranim narodnim poslanicima bio je i g. Cerović, kao što je bio i među prvim borbenim omladincima, tada i prije toga doba. Odmah je bio izabran za potpredsednika Narodne skupštine, da kasnije u početku 1907 godine postane Ministar pravde i zastupnik Ministra prosvete i crkvenih poslova.

Kako slobode, koje je mladji svet tražio, da ih saobrazi Ustavu, nisu konvenirale reakcionarnim elementima, to Skupština bude raspuštena, uveden bude izvestan teror, a kao finale trebalo je da se u jesen 1907 godine pojave bombe, za koje su zvanični crnogorski krugovi tvrdili da su poslate iz Srbije, ali koje su imale za cilj, da se preko njih onemoguće svi nepokorni i slobodoumni ljudi u Crnoj Gori. Ja sam u početku naglasio, da je to sve bilo uređivano od strane izvesnih krugova Zemaljske vlade u Sarajevu. Daleko bi nas odvelo, kad bih ja imenovao ljude, i ako znam imena. Nastić je otišao iz Sarajeva u Beograd, iz Beograda se vratio u Sarajevo i onda je otpočela da se snuje i razgranjava ta afera. I tako bude organizovan preki sud na Cetinju, zvani »Sud za sudenje anarhističkih zločina«.

Među tada osuđenim bio je i molitelj, g. Cero-

vić, osuđen na osam godina robije, da ipak bude pozvat, pošto je izdržao skoro polovinu kazne, za Ministra prosvete i crkvenih poslova u prvoj polovini 1914 godine i da bude Ministar sve do pred kapitulaciju Crne Gore u 1915 god., kada je sa drugovima otstupio, tražeći da i Crna Gora sledi sudbinu Srbije.

I pored izrečene presude cio svet a posebno mi Srbi i uopšte Jugosloveni u bivšoj Austrougarskoj i u okupiranim pokrajinama, smatrali smo da je afera sa bombama bila jedna smišljena akcija bivše austrougarske politike uperena prema Srbiji, što je veoma dobro došlo tadašnjem režimu u Crnoj Gori za njenu unutrašnju politiku. Ovo tim pre što je i u ovom i u zagrebačkom procesu protivu 52 Srbina, bio glavni jedan te isti svdok, famozni Đorđe Nastić i što je odmah iza oba procesa usledila aneksija Bosne i Hercegovine.

Po ujedinjenju g. Cerović učestvovao je u omladinskom pokretu za ujedinjenje sa puškom u ruci, zauzimao je vidne položaje u svim nacionalnim, kulturnim i drugim ustanovama, većinom kao njihov predsednik i prvi od osnivača.

U 1923 na predlog tadašnjeg crnogorskog komiteta primio se je kao tadašnji ministar na raspoloženju za načelnika okružnog, radi istrebljenja odmetnika u nikšićskom okrugu i tim je lišen ministarskog dohotka. da danas ima po starom zakonu svega nenunih 300 dinara penzije mesečno.

Ovde treba da stanem i da podvučem jednu činjenicu. Njegove mnoge ministarske kolege, koje nisu išle ovom linijom kojom je išao on — a on je išao našom linijom — regulisale su svoje ministarske položaje i primaju punu penziju prema tom položaju. A g. Cerović, iz patriotizma i osećanja dužnosti, i iz jedne abnegacije, odriče se ministarskog položaja i postaje običan okružni načelnik. Posle penzionisanja dobiva penziju koja odgovara tome položaju, a koja iznosi, kao što rekoh, samo 300 dinara.

Eto to i sve druge okolnosti rukovodile su Odbor za molbe i žalbe, da predloži plenumu Senata da usvoji njegov izveštaj, jer podvlačim, gospodo, ovim se odužujemo jednom čednom, čestitom i skromnom nacionalnom radniku, jednom patriotu, koji je uvek i u svakom času imao pred očima samo dobro otadžbine, a koji je svoje lične interese znao uvek da zataji, kad mu je bila diktovana ma i jedna dužnost prema njoj.

Ja bih molio g.g. senatore, da prime u celosti ovaj zakon jer ćemo time zadovoljiti pravdu i izvršiti dužnost. (Buran aplauz).

Potpredsednik dr. Uroš Kruli: Da li želi još ko od g.g. senatora da uzme reč? (Ne javlja se niko). Pošto se niko ne javlja za reč, to zaključujem načelni pretres o ovome zakonskom predlogu i pristupićemo glasanju u načelu. Molim g. sekretara da izvrši prozivku.

Sekretar Asim Alibegović proziva g.g. senatore i oni su glasali ovako:

Alibegović Asim — za
Alkalaj dr Isak — za
Altiparmaković Jovan — za
Arnautović Šerif — odsutan
Banjanin Jovo — za
Bogojević Vasa — za
Vidaković Antun — za
Vidaković Ljubomir — za

Vilović Osman — za
Vrbanić dr. Milan — odsutan
Vujić Pavle — za
Gavrilović dr. Bogdan — odsutan
Gaj Ljudevit — za
Glušac dr. Vaso — za
Gmajner dr. Ivan — odsutan
Grasl dr. Georg — za
Gregorin dr. Gustav — za
Desnica dr. Uroš — za
Dobričić Petar — za
Dragović Milutin — za
Đirlić Petar — za
Dorđević Dragoslav — za
Živanović Jeremija — za
Zec dr. Petar — za
Ivanišević don Fran — za
Ivanović Dragoljub — za
Ivković dr. Momčilo — za
Iliđanović Dimitrije — odsutan
Jalžabetić Tomo — za
Janković Stjepan — za
Jovanović Ž. Miloje — za
Karamehmedović dr Hamdija — za
Kovačević Tomo — odsutan
Kostić Petar — odsutan
Kotur dr. Đura — za
Kukuljević-Sakcinski Fran — odsutan
Ljubibratić dr. Savo — za
Mažuranić dr. Želimir — odsutan
Majstrovic dr. Ivan — odsutan
Marjanović Milan — odsutan
Mahmutbegović Sefedin — za
Mičić dr. Mića — za
Mihalđić Stevan — za
Muftić Salem — za
Nešković Jovan — za
Novak dr. Fran — za
Obradović Paja — odsutan
Pavelić dr. Ante — za
Petrović Dobrosav — za
Ploj dr. Miroslav — za
Popović Daka — za
Popović Matija — za
Popović Milan — odsutan
Ravnihar dr. Vladimir — za
Radovanović Krsta — za
Radulović Marko — za
Rajar dr. Janko — za
Rožić dr. Valentin — za
Samurović Janko — za
Simonović Milan — odsutan
Smiljanić Krsta — za
Sočica Mujo — za
Stanković Jovan — za
Stanković dr. Radenko — za
Sulejmanović dr. Džafer — za
Teslić Petar — odsutan
Timotijević Kosta — odsutan
Tomašić dr. Ljubomir — odsutan
Tomić Svetozar — za
Trinajstić dr. Dinko — za
Ubavić Pavle — odsutan
Ulmanski dr. Savo — za
Frangješ dr. Oton — za
Hadži Bošković Trajko — za
Hadži Ristić Spira — za

Hribar Ivan — odsutan
 Cvetković Jordan — za
 Cerović Gavriilo — odsutan
 Džaković Milovan — za
 Šverljuga dr. Stanko — za
 Šilović dr. Josip — za
 Šola Atanasije — za
 Šuperina dr. Benjamin — za

Posle glasanja

Potpretseđnik dr. Uroš Krulj: Izvolite, gospodo senatori, čuti rezultat glasanja. Glasalo je svega 62 senatora i svi su glasali za ovaj zakonski predlog. Time je ovaj zakonski predlog u načelu prihvaćen i sada prelazimo na pretres u pojedinostima. Molim gospodina izvestioca da pročita § 1 zakonskog predloga.

Izvestilac Atanasije Šola čita: Predlog Zakona o izvanrednom priznanju godina državne službe Ceroviću Gavrilu, koji glasi:

§ 1

Priznaje se Ceroviću Gavrilu, okružnom načelniku u penziji, izuzetno od propisa Zakona o činovnicima od 31 marta 1931 godine, u godine efektivne državne službe za penziju i za napredovanje šest godina i dva dana, za koje je vreme bio van državne službe zbog osude u »Bombaškoj aferi« u Crnoj Gori.

Ovo mu se vreme priznaje s pravom na povećanu penziju, koja će mu se obračunati prema ranijem vremenu državne službe i ovom koje mu se ovim Zakonom priznaje, s tim da nema prava novčane naknade za proteklo vreme.

Potpretseđnik dr. Uroš Krulj: Prima li Senat § 1? (Prima). Objavljujem da je § 1 primljen. Izvolite čuti § 2.

Izvestilac Atanasije Šola čita:

§ 2

O izvršenju ovoga Zakona staraće se Ministar finansija.

Potpretseđnik dr. Uroš Krulj: Prima li Senat § 2? (Prima) Objavljujem da je § 2 primljen. Izvolite čuti § 3.

Izvestilac Atanasije Šola čita:

§ 3.

Ovaj Zakon stupa u život kad ga Kralj potpiše, a obaveznu snagu dobija kad se obnaroduje u »Službenim novinama«.

Potpretseđnik dr. Uroš Krulj: Prima li Senat § 3? (Prima) Objavljujem da je § 3 primljen. Time je primljen ovaj zakonski predlog i u pojedinostima. Prelazimo na konačno pomenično glasanje o zakonskom predlogu u celosti. Molim g. sekretara da izvoli izvršiti prozivku.

Sekretar Asim Alibegović proziva g.g. senatore i oni su glasali ovako:

Alibegović Asim — za
 Alkalaj dr Isak — za
 Altiparmaković Jovan — za
 Arnautović Šerif — odsutan
 Banjanin Jovo — za
 Bogojević Vasa — za

Vidaković Antun — za
 Vidaković Ljubomir — za
 Vilović Osman — za
 Vrbanić dr. Milan — odsutan
 Vujić Pavle — za
 Gavrilović dr. Bogdan — odsutan
 Gaj Ljudevit — za
 Glušac dr. Vaso — za
 Gmajner dr. Ivan — odsutan
 Grasl dr. Georg — za
 Gregorin dr. Gustav — za
 Desnica dr. Uroš — za
 Dobrinić Petar — odsutan
 Dragović Milutin — za
 Đirić Petar — za
 Đorđević Dragoslav — za
 Živanović Jeremija — za
 Zec dr. Petar — za
 Ivanišević don Fran — za
 Ivanić Dragoljub — za
 Ivković dr. Momčilo — za
 Ilidžanović Dimitrije — za
 Jalžabetić Tomo — za
 Janković Stjepan — za
 Jovanović Ž. Miloje — za
 Karamehmedović dr Hamdija — za
 Kovačević Tomo — za
 Kostić Petar — odsutan
 Kotur dr. Đura — odsutan
 Kukuljević-Sakcinski Fran — odsutan
 Ljubibratić dr. Savo — za
 Mažuranić dr. Želimir — za
 Majstrovic dr. Ivan — za
 Marjanović Milan — za
 Mahmutbegović Sefedin — za
 Mičić dr. Mića — za
 Mihaldžić Stevan — za
 Muftić Salem — za
 Nešković Jovan — za
 Novak dr. Fran — za
 Obradović Paja — odsutan
 Pavelić dr. Ante — za
 Petrović Dobrosav — za
 Ploj dr. Miroslav — za
 Popović Daka — za
 Popović Matija — za
 Popović Milan — odsutan
 Ravnihar dr. Vladimir — za
 Radovanović Krsta — za
 Radulović Marko — za
 Rajar dr. Janko — za
 Rožić dr. Valentin — za
 Samurović Janko — odsutan
 Simonović Milan — odsutan
 Smiljanić Krsta — za
 Sočica Mujo — za
 Stanković Jovan — za
 Stanković dr. Radenko — odsutan
 Sulejmanović dr. Džafer — za
 Teslić Petar — odsutan
 Timotijević Kosta — za
 Tomašić dr. Ljubomir — odsutan
 Tomić Svetozar — za
 Trinajstić dr. Dinko — za
 Ubavić Pavle — za
 Ulmanski dr. Savo — za
 Frangeš dr. Oton — za

Hadži Bošković Trajko — za
 Hadži Ristić Spira — za
 Hribar Ivan — odsutan
 Cvetković Jordan — za
 Cerović Gavriilo — odsutan
 Džaković Milovan — odsutan
 Šverljuga dr. Stanko — za
 Šilović dr. Josip — za
 Šola Atanasije — za
 Superina dr. Benjamin — za

Posle glasanja.

Potpredsednik dr. Uroš Krulj: Izvolite čuti rezultat glasanja. Glasalo je 65 gospode senatora i svi su glasali za, — prema tome je ovaj zakonski predlog konačno i u celini prihvaćen. Proglašujem da je zakonski predlog o izvanrednom priznanju godina državne službe g. Gavrilu Ceroviću prihvaćen od Senata kako u načelu tako i u celini.

Oba ova zakonska predloga, koje smo danas prihvatili, uputiće se, u smislu zakona, Narodnoj skupštini na dalji nadležni postupak.

Sa ovim je, gospodo senatori, dnevni red današnje sednice iscrpen.

Današnju sednicu zaključicu, a iduću zakazaću za sredu, 29 tekućeg meseca, u 16 časova, sa ovim dnevnim redom:

1 — Pretres izveštaja Odbora o predlogu Zakona o dopunskom sporazumu uz sporazum o kliringu između Kraljevine Jugoslavije i Švajcarske Konfederacije;

2 — Pretres izveštaja Odbora o predlogu Zakona o obaveznom telesnom vaspitanju.

Prima li Senat ovako predloženi dnevni red? (Prima). Objavljujem da je ovako predloženi dnevni red primljen.

Današnju sednicu zaključujem, a iduću zakazujem u sredu, 29 tekućeg meseca, u 16 časova.

Sednica je zaključena u 19,30 časova.

P R I L O Z I

NARODNA SKUPŠTINA
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

Br. 19200

17 novembra 1933 god.
u Beogradu

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

Čast mi je izvestiti Vas da je Narodna skupština na svome VII redovnom sastanku, održanom 17. novembra 1933 godine u Beogradu, konačno usvojila predlog Zakona o obaveznom telesnom vaspitanju, podnet joj od strane Ministra fizičkog vaspitanja naroda na osnovi ovlašćenja datog mu Ukazom Nj. V. Kralja od 19. marta 1933 godine.

Izveštavajući Vas o prednjem, meni je čast, Gospodine Pretsedniče, u smislu čl. 64 Ustava i § 66 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, dostaviti Vam definitivan tekst ovog zakonskog predloga onako kako ga je Narodna skupština usvojila, kao i original Ukaza o ovlašćenju za podnošenje Narodnom predstavništvu pomenutog zakonskog predloga, — s molbom na Vaš dalji postupak.

Ovaj zakonski predlog pretresan je u Narodnoj skupštini po redovnom postupku.

Izvolite primiti, Gospodine Pretsedniče, i ovom prilikom uverenje o mom osobitom poštovanju.

Pretsednik
Narodne skupštine,
Dr. K. Kumanudi, s. r.

Gospodinu

Dr. LJUBOMIRU TOMAŠIĆU,
Pretsedniku Senata

BEOGRAD.

NARODNA SKUPŠTINA
Kraljevine Jugoslavije

sazvana Ukazom od 19. oktobra 1933 godine u redovan saziv za 20. oktobar 1933 godine na svom VII redovnom sastanku, održanom 17. novembra 1933 godine u Beogradu, rešila je:

PREDLOG ZAKONA

OBAVEZONOM TELESNOM VASPITANJU

koji glasi:

§ 1

U cilju telesnog, moralnog i nacionalnog podizanja omladine, uvodi se obavezna nastava telesnog vaspitanja za svu mušku i žensku omladinu Kraljevine Jugoslavije usvima školama, a za svu mušku omladinu van škola od dovršene osnovne (produžne) škole do navršene 20 godine.

§ 2

Obavezna nastava telesnog vaspitanja omladine izvodiće se za školsku omladinu svih škola: državnih, samoupravnih, konfesionalnih i privatnih, izuzev uni-

verziteta i njima ravnih visokih škola, po nastavnom planu i programu (propisanom od Ministra fizičkog vaspitanja naroda, a u saglasnosti sa pojedinim Ministrima, u čiju nadležnost ove škole spadaju).

§ 3

Od obavezne nastave telesnog vaspitanja van škola oslobodavaju se obveznici privremeno ili stalno.

Privremeno se oslobodavaju: obveznici, koji boluju od kakve zarazne bolesti, ili bolesti, kod kojih je telesno vaspitanje nemoguće ili za ozdravljenje štetno, za sve vreme dokle ono traje; stalno se oslobodavaju obveznici, koji boluju od trajnih zaraznih bolesti, kao i lica sa trajnim umnim nedostatcima ili telesnim manama, usled kojih bi bilo telesno vaspitanje nemoguće.

§ 4

Obveznici, koji po ovom Zakonu podleže obaveznoj nastavi telesnog vaspitanja, kao i njihovi roditelji, staratelji ili poslodavci, oslobodavaju se svih taksa za sve podneske i uverenja, koja se odnose na obavezno telesno vaspitanje.

§ 5

Svaki obveznik pohađaće obaveznu nastavu telesnog vaspitanja u mestu svoga stalnog prebivališta ili u čije područje za obavezno telesno vaspitanje spada njegovo mesto stalnog prebivanja.

Ako obveznik obavezne nastave telesnog vaspitanja promeni mesto stanovanja, dužan je u roku od 30 dana produžiti obaveznu nastavu telesnog vaspitanja u mestu, u koje se doselio.

§ 6

Obveznici, koji podleže obaveznoj nastavi telesnog vaspitanja a dobrovoljno stupe ranije u stalni kadar, oslobodavaju se obavezne nastave telesnog vaspitanja.

§ 7

Obavezna nastava telesnog vaspitanja za omladinu van škola izvodiće se:

- 1) u prazničnim tečajevima;
- 2) u sokolskim društvima i četama, u udruženjima i ustanovama, kojima je cilj telesno vaspitanje, pod uslovima ovoga Zakona.

§ 8

Za svako područje narodne osnovne škole osnovaće se prema broju obveznika i prilikama naselja jedan ili više prazničnih tečajeva, u kojima će se vršiti pojedinačna i skupna obuka telesnog vaspitanja.

Ministar fizičkog vaspitanja naroda propisaće način osnivanja, organizovanja i rada u prazničnim tečajevima.

§ 9

Udruženjima i ustanovama navedenim u § 7 tač. 2 može Ministar fizičkog vaspitanja naroda izdati dozvolu za izvođenje obavezne nastave telesnog vaspitanja po ovom Zakonu, u koliko ista odgovore uslovima, koje će Ministar fizičkog vaspitanja naroda propisati.

Ministar fizičkog vaspitanja naroda može ovu dozvolu ukinuti, kad to zahtevaju interesi obavezne nastave telesnog vaspitanja.

Obveznici obaveznog telesnog vaspitanja, ako su članovi udruženja navedenih u § 7 tač. 2 oslobodavaju se pohanjanja prazničnih tečajeva dotle, dok obavezu telesnog vaspitanja vrše u pomenutim udruženjima i ustanovama.

§ 10

Nastava u prazničnim tečajevima besplatna je. Obveznici ovih tečajeva ne plaćaju ni upisninu ni školarinu niti kakve druge dažbine za nastavu.

§ 11

Obavezna nastava telesnog vaspitanja u prazničnim tečajevima, udruženjima i ustanovama pomenutim u § 7 tač. 2 izvodiće se po nastavnom planu i programu propisanom od Ministra fizičkog vaspitanja naroda.

§ 12

Obveznici obaveznog telesnog vaspitanja podvrići će se najmanje jedanput godišnje lekarskom pregledu. Lekarski pregled obveznika u prazničnim tečajevima, sokolskim društvima i četama vršiće besplatno školske poliklinike, sreski sanitetski referenti, (banovinski lekari i lekari zdravstvenih opština) i opštinski lekari.

Lekarski pregled članova udruženja i ustanova vršiće lekari dotičnih ustanova.

§ 13

Održavanje nastave u prazničnim tečajevima vršiće se na otvorenom prostoru i u prostorijama državnih, banovinskih, konfesionalnih, samoupravnih škola i ostalih zgrada, koje mogu toj svrsi poslužiti prema mesnim potrebama.

§ 14

Obaveznom nastavom telesnog vaspitanja van škola rukovodiće:

1) u prazničnim tečajevima učitelji, nastavnici gimnastike i lica sa kvalifikovanom spremom određena od strane Ministarstva fizičkog vaspitanja naroda;

2) u udruženjima i ustanovama navedenim u § 7 tač. 2 lica iz sredine samih udruženja i ustanova, koja za to imaju odobrenje od Ministra fizičkog vaspitanja naroda.

§ 15

Lica određena za nastavnike u prazničnim tečajevima dužna su polagati poseban nastavnički ispit pred komisijom, koju će Ministar fizičkog vaspitanja odrediti.

U tom cilju Ministarstvo fizičkog vaspitanja naroda otvaraće prema potrebi tečajeve za nastavnike telesnog vaspitanja.

§ 16

Ministarstvo fizičkog vaspitanja naroda prema svojim budžetskim sredstvima određivaće nagradu osoblju na radu i nadzoru u prazničnim tečajevima.

§ 17

Vrhovni nadzor nad obaveznom nastavom telesnog vaspitanja vrši Ministar fizičkog vaspitanja na-

roda preko opštih upravnih vlasti, kojima će se prema potrebi dati stručni referenti (nadzornici obaveznog telesnog vaspitanja).

Opšte upravne vlasti organizuju praznične tečajeve, izdaju potrebna uputstva i staraju se za pravilno izvođenje obavezne nastave telesnog vaspitanja.

§ 18

Prepiska prazničnih tečajeva smatra se kao službena i oslobodava se svih taksa i poštarine.

§ 19

Na traženje Ministra fizičkog vaspitanja naroda resorni Ministri odnosno Banovi mogu određivati pojedine državne, banovinske kao i ostale samoupravne službenike, da vrše pored svoje redovne dužnosti i dužnosti nastavnika, nadzornika i njihovih pomoćnih organa pri obaveznoj nastavi telesnog vaspitanja.

Ovi službenici vršiće određene im dužnosti savešno i marljivo, a za neurednost i povrede dužnosti podleže kaznama predviđenim u clavi XI Zakona o činovnicima.

§ 20

U cilju organizovanja i rada obavezne nastave telesnog vaspitanja dužnost je opštinske uprave:

1) da svake godine do 1 juna uz pomoć rukovalaca matičnih knjiga izradi spiskove po godinama rođenja celokupne omladine van škola, koja podleže obavezni telesnog vaspitanja u smislu ovog Zakona i dostavi ih nadležnoj upravnoj vlasti;

2) da odredi potrebne prostorije za održavanje prazničnih tečajeva, ukoliko njima raspolaže;

3) da u sporazumu sa nadležnim vlastima obaveznog telesnog vaspitanja odredi pogodno zemljište (teren) za izvođenje obavezne nastave telesnog vaspitanja, ukoliko njima raspolaže;

4) da snosi sve troškove oko održavanja prazničnih tečajeva i u pogledu kancelarijskog materijala;

5) da u sporazumu sa nastavnicima i nadležnom vlašću vrši nadzor nad urednim i redovnim održavanjem prazničnih tečajeva, lekarskih pregleda kao i da se po potrebi stara za održanje reda i discipline u tečajevima;

6) da svojom stalnom saradnjom u opšte pripomogne izvođenju obaveznog telesnog vaspitanja u duhu ovoga Zakona, i

7) da se stara o fondu prazničnog tečaja.

§ 21

Pri svakoj opštinskoj upravi obrazovaće se fond prazničnog tečaja, u koji ulaze pokloni, drugi prihodi i sve kazne izrečene zbog neizvršavanja ovog Zakona.

Ovim fondom upravlja i rukuje opštinska uprava u sporazumu sa nadležnom vlašću.

Novac iz ovih fondova upotrebiće se samo za potrebe oko održavanja odnosno prazničnog tečaja.

§ 22

1) Obveznici obavezne nastave telesnog vaspitanja, koji se nalaze u školama, njihovi roditelji, staratelji i poslodavci potpadaju u slučaju da se ogreše o ovaj Zakon pod disciplinsko kažnjavanje škola u kojima se obveznici nalaze.

2) Obveznici obavezne nastave telesnog vaspitanja van škola, ukoliko se nalaze u društvima i usta-

novama navedenim u § 7 tač. 2 ovog Zakona, kažnjavaće se za neizvršenje obaveza iz ovog Zakona po disciplinskim pravilima samih tih društava i udruženja.

3) Obveznici obavezne nastave telesnog vaspitanja u prazničnim tečajevima kažnjavaće se za neizvršenje i kršenje ovog Zakona od opšte upravne vlasti prvog stepena, a na prijavu nastavnika tečaja, opomenom, ukorom, za teže slučajeve i globom od 5—500 dinara ili zatvorom do 5 dana.

Istom kaznom kazniće se i njihovi roditelji, staratelji i poslodavci, ukoliko prouzrokuju neispunjavanje ili neposlušnost obveznika.

4) Kaznom iz tač. 3 ovog paragrafa kažnjavaće se i treća lica, koja prouzrokuju na bilo koji način neispunjavanje obaveze po ovom Zakonu bilo obveznika, njihovih roditelja, staratelja ili poslodavca.

5) Ko javno ili ma na koji drugi način poziva na otpor ili neposlušnost prema vlastima ili kom službeniku predviđenom u ovom Zakonu kazniće se zatvorom do godinu dana.

Ko vlasti ili službenike u vršenju zvanične dužnosti po ovom Zakonu izloži poruzi ili prezrenju, kazniće se zatvorom do šest meseci i novčano do 5.000.—dinara.

Na prijavu nastavnika tečaja obaveznog telesnog vaspitanja nadležni redovan sud će po zvaničnoj dužnosti vršiti istragu (izviđanja) i sudenje ovim krivcima.

§ 23

Obveznici obaveznog telesnog vaspitanja koji u toku 1934 godine navršuju 20 godina oslobodavaju se obavezne nastave telesnog vaspitanja.

§ 24

Svaka opština dužna je u roku od 3 meseca po obnarodovanju ovog Zakona da, uz pomoć rukovalaca matičnih knjiga, izradi spiskove po godinama rođenja svih onih lica van škola koja podležu obaveznoj nastavi telesnog vaspitanja u dotičnoj opštini.

§ 25

Ovlašćuje se Ministar saobraćaja, da u sporazumu sa Ministrom za fizičko vaspitanje naroda propiše poseban Pravilnik o povlasticama na železnicama, brodovima i ostalim saobraćajnim sredstvima u državnoj eksploataciji za obveznike, nastavnike i nadzornike i njihove pomoćne organe prilikom skupnih vežbi kao i ostalim putovanjima po poslovima obavezne nastave telesnog vaspitanja.

§ 26

Ovlašćuje se Ministar vojske i mornarice da propiše posebnu Uredbu za olakšice u pogledu obaveze služenja u kadru za lica koja su pohađala i sa uspehom završila svoju obavezu telesnog vaspitanja.

§ 27

Za izvršenje ovoga Zakona u toku budžetske 1933/34 godine odobrava se za sve lične i materijalne rashode kredit u sumi od 2 miliona dinara. Ministar finansija staviće ovu sumu na raspoloženje Ministru fizičkog vaspitanja naroda iz budžetskih rezervnih kredita budžeta za 1933/34 godinu i drugih sredstava sa kojima bude raspolagao.

§ 28

Bliže odredbe o izvršenju ovoga Zakona propi-

saće Uredbom i Pravilnicima Ministar fizičkog vaspitanja naroda.

§ 29

Ovaj Zakon stupa u život kad ga Kralj potpiše, a obavezu snagu dobija kad se obnaroduje u „Službenim novinama“.

17 novembra 1933 godine
u Beogradu.

Pretsednik
Narodne skupštine,
Dr. K. Kumanudi, s. r.
(M. P.)

Sekretar,
Drag. Stanojević, s. r.

NARODNA SKUPŠTINA
Kraljevine Jugoslavije
Br. 19289

23 novembra 1933 god.
u Beogradu.

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

Čast mi je izvestiti Vas da je Narodna skupština na svom VIII redovnom sastanku, održanom 23 novembra 1933 godine u Beogradu, konačno usvojila predlog Zakona o dopunskom sporazumu uz sporazum o kliringu od 27 aprila 1932 godine kao i uz dodatak od 2 novembra 1932 godine, zaključenom i potpisanom u Beogradu 29 avgusta 1933 godine između Kraljevine Jugoslavije i Svajcarske Konfederacije, podnet joj od strane Ministra trgovine i industrije i Ministra spoljnih poslova na osnovi ovlašćenja datog im Ukazom Nj. V. Kralja od 18 oktobra 1933 godine.

Izveštavajući Vas o prednjem, meni je čast, Gospodine Pretsedniče, u smislu člana 64 Ustava i § 66 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, dostaviti Vam definitivni tekst ovoga zakonskog predloga onako kako ga je Narodna skupština usvojila, kao i original Ukaza o ovlašćenju za podnošenje Narodnom predstavništvu pomenutog zakonskog predloga, — s molbom na Vaš dalji postupak.

Ovaj zakonski predlog pretrešan je u Narodnoj skupštini po redovnom postupku.

Izvolite primiti, Gospodine Pretsedniče, i ovom prilikom uverenje o mom osobitom poštovanju.

Pretsednik
Narodne skupštine,
Dr. K. Kumanudi, s. r.

GOSPODINU

Dr. LJUBOMIRU TOMAŠIĆU,
Pretsedniku Senata

Beograd

NARODNA SKUPŠTINA
Kraljevine Jugoslavije

sazvana Ukazom od 19 oktobra 1933 godine u redovan saziv za 20 oktobar 1933 godine na svom VIII

redovnom sastanku, održanom 23 novembra 1933 godine u Beogradu, rešila je

PREDLOG ZAKONA

Dopunskom sporazumu uz Sporazum o kliringu od 27 aprila 1932 godine kao i uz Dodatak od 2 novembra 1932 godine, zaključenom i potpisanom u Beogradu, 29 avgusta 1933 godine, između Kraljevine Jugoslavije i Švajcarske Konfederacije koji glasi:

§ 1

Odobrava se i dobija zakonsku silu Dopunski sporazum uz Sporazum o kliringu od 27 aprila 1932 godine kao i uz Dodatak od 2 novembra 1932 godine, zaključen i potpisan u Beogradu, 29 avgusta 1933 godine, između Kraljevine Jugoslavije i Švajcarske Konfederacije, čiji tekst u originalu i prevodu glasi:

DOPUNSKI SPORAZUM

uz Sporazum o kliringu od 27 aprila 1932 između Kraljevine Jugoslavije i Švajcarske Konfederacije kao i uz Dodatak od 2 novembra 1932

Njegovo Veličanstvo Kralj Jugoslavije

i

Njegova Ekselencija Gospodin Pretsednik Švajcarske Konfederacije,

U želji da sporazumno obezbede regulisanje plaćanja koja proističu iz trgovačke razmene između Kraljevine Jugoslavije i Švajcarske Konfederacije,

odlučili su da zaključe jedan Sporazum u tu svrhu i naimenovali su kao svoje punomoćnike i to:

Njegovo Veličanstvo Kralj Jugoslavije:

Gospodina Bogoljuba D. Jevtića, Ministra inostranih poslova;

Njegova Ekselencija Gospodin Pretsednik Švajcarske Konfederacije:

Gospodina Dr. Pavla Štajnera, Otpravnika poslova Švajcarske Konfederacije,

koji su se, pošto su jedan drugome saopštili svoja punomoćstva nadana u dobroj i propisnoj formi, saglasili o sledećim odredbama:

Član I

Obe Visoke Strane Ugovornice zaključile su ovaj Dopunski sporazum kao izmenu Sporazuma o kliringu od 27 aprila 1932 između Kraljevine Jugoslavije i Švajcarske Konfederacije.

Član II

Izmenom člana III tač. I, iznosi uplaćeni kod švajcarske Narodne banke upotrebiće se kako sleduje:

1) 80% naplaćenih suma preneće se na kredit

racuna namenjenog isplati švajcarskih trgovačkih potraživanja, saobrazno sledećim odredbama:

Ova potraživanja biće raspoređena u dve kategorije:

a) potraživanja koja potiču od izvoza robe čije je švajcarsko poreklo dokazano švajcarskim uverenjem o poreklu;

b) potraživanja koja potiču od izvoza robe porekla stranog Švajcarskoj.

2) 20% uplata staviće se na raspoloženje jugoslovenskoj Narodnoj banci.

Član III

U smislu ugovora o carinskom savezu zaključenog 29 marta 1923 između Švajcarske Konfederacije i Kneževine Lihtenštajn, ovaj sporazum imaće da se primenjuje tako isto i na teritoriju Kneževine Lihtenštajn.

Član IV

Ovaj sporazum stupa na snagu 31 avgusta 1933. On je zaključen privremeno na četiri meseca, to jest do 31 decembra 1933. Sporazum o kliringu od 27 aprila 1932 i Dodatak od 2 novembra 1932 imaće isto tako da se i nadalje primenjuju do 31 decembra 1933.

Ako sporazum i njegov dodatak, a tako isto i ovaj Dopunski sporazum ne budu otkazani na mesec dana pre njihovog isteka, oni će se prećutno obnavljati svaki put na po četiri meseca.

Član V

Ovaj Dopunski sporazum biće ratifikovan i ratifikacije će se izmenjati u Beogradu.

U potvrdu čega su oboj strane punomoćnici potpisali ovaj Dopunski sporazum i na njega stavili svoje pečate.

Radeno u Beogradu, u dva originalna primerka, na francuskom jeziku, 29 avgusta hiljadu devet stotina trideset treće.

(MP) B. D. Jevtić, s. r.

(MP) Dr. Štajner, s. r.

§ 2

Ovaj Zakon stupa u život kad ga Kralj potpiše i kad se obnaroduje u »Službenim novinama«, a obaveznu silu dobija kao što je to predviđeno članom IV rečenog Dopunskog sporazuma.

23 novembra 1933 godine
u Beogradu.

(M.P.)

Sekretar,
Drag. Stanojević, s. r.

Pretsednik
Narodne skupštine,
Dr. K. Kumanudi, s. r.